

ΚΡΙΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

H. de Lubac S. J. Catholicisme, Les aspects sociaux du dogme. Les éditions du Cerf. Paris 1938 (σ. XVI+373).

Εἶναι γνωστὸν μετὰ πρόσσης ἐντάσεως μελετᾶται ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ ῥωμαιοκαθολικῇ ἐκκλησίᾳ, διακρινομένη, πρὸς τοὺς ἄλλοις, καὶ διὰ τὸ ζωηρότατον κοινωνικὸν αὐτῆς διαφέρον. Δείγμα δὲ τῆς ἐμβριθείας, μεθ' ἧς ἐρευνᾶται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ, ὁ κοινωνικὸς χαρακτήρ τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶναι καὶ τὸ μετὰ χεῖρας ἔργον, ἐνθα, ἐναντίον τῶν παρεξηγούντων τὸν Χριστιανισμὸν ὡς ἐμποροῦμενον ἀτομιστικοῦ πνεύματος, ἐξετάζονται ἐξαντλητικῶς οὐ μόνον αἱ κοινωνικαὶ ἐπόψεις τοῦ δόγματος, ὡς ἀναγράφεται ἐν τῷ τίτῳ τοῦ βιβλίου, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη κοινωνικὴ ὕψις τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ βιβλίον διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, ὧν ἐν μὲν τῷ α' ἐξετάζεται καὶ καταδεικνύεται ὁ ἐξόχως κοινωνικὸς χαρακτήρ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, οἷος ἐμφανίζεται ἐν τε τοῖς δόγμασι καὶ τοῖς μυστηρίοις καὶ ἐν τῷ ὅλῳ ὀργανισμῷ τῆς Ἐκκλησίας (σ. 3—94), ἐν δὲ τῷ β' συνάγονται τὰ ἐπακόλουθα τοῦ κοινωνικοῦ χαρακτήρος τῆς θρησκείας ταύτης (95—234) καὶ ἐν τῷ γ' διασκεδάζονται διάφοροι παρεξηγήσεις καὶ προκαταλήψεις ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ (235—292). Ἰδιαιτέρως σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὴν στενὴν τοῦ συγγραφέως γνωριμίαν μετὰ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ μετὰ τῆς νεωτέρας θεολογικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς γραμματείας, τὴν λεπτότητα τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς σκέψεως καὶ τὴν εὐλικρίνειαν, μεθ' ἧς ἐμολογεῖ τὰς παραλείψεις καὶ τὰ σφάλματα τῆς Χριστιανωσύνης, δι' ὧν ἀρετῶν καθίσταται τὸ βιβλίον τοῦτο πολύτιμον βοήθημα εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἐγκύψωσι εἰς τὴν μελέτην τοῦ κοινωνικοῦ περιεχομένου τῆς Ἐκκλησίας καὶ πάντων τῶν ἐνταῦθα θιγομένων σπουδαίων καὶ φλεγόντων προβλημάτων. Εὔγλωττα κείμενα ἐν κλασικῶν χριστιανῶν κοινωνιολόγων πασῶν τῶν ἐποχῶν, μετὰ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν οἱ Ἕλληνες ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες καὶ συγγραφεῖς, παρατιθέμενα ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου (σ. 293—368), διαφωτίζουσι τὸ πλούσιον περιεχόμενον αὐτοῦ.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

P. Althaus, G. Kittel, H. Strathmann, Ad. Schlatter und W. Lütgert zum Gedächtnis. Gütersloh 1938.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἔσχε σημαντικὰς ἀπωλείας εἰς θεολογικὰς δυνάμεις ἡ γερμανικὴ ἐπιστήμη μετὰ τῶν ὁποίων καὶ αἱ τῶν τριῶν σπουδαίων τῆς Κ. Διαθήκης ἐρευνητῶν, τοῦ Jülicher, τοῦ Lütgert καὶ τοῦ Schlatter. Εἰς τὴν μνήμην τῶν δύο τελευταίων ἀφιερῶνται τὸ 1 τεῦχος τοῦ 40τομοῦ τῶν Beiträge zur Förderung christl. Theologie,

ὧν ἐκεῖνοι ὑπῆρξαν ἐκδόται. Τοῦ τεύχους τούτου προτάσσεται πρόλογος τοῦ καθηγητοῦ P. Althaus καὶ ἄρθρον αὐτοῦ ἀφιερωμένον εἰς τὴν μνήμην τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, (1—15), ἔπεται περιεκτικωτάτη ἐπιμνημόσυνος ἐμιλία τοῦ καθηγητοῦ G. Kittel ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης περὶ τοῦ Schlatter, τοῦ τοσαύτην ἐπίδρασιν εἰς εὐρυτάτους κύκλους τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ἀσκήσαντος ἐπιφανοῦς τούτου τῆς Βίβλου ἐρευνητοῦ (16—30), ἐπακολουθεῖ ἕτερον ἄρθρον τοῦ P. Althaus ἀναφερόμενον εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Schlatter εἰς τὴν συστηματικὴν θεολογίαν (31—40) καὶ ἔπειτα λαμβάνει τὸν λόγον ὁ καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἑρλάγγῃ πανεπιστημίου H. Strathmann, ὅστις ἐν ὀλίγαις ἀλλὰ ζωηραῖς γραμμαῖς φιλοτεχνεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ Lütgert, οὗ παρατίθεται ἐν τέλει καὶ ἡ πρό δὲ ἐτῶν γενομένη ἀπάντησις εἰς τὴν χαιρετιστήριον ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς ἐβδομηκονταετηρίδος τοῦ προσφώνησιν τῶν φίλων, μαθητῶν, συναδέλφων καὶ θαυμαστῶν αὐτοῦ. Τὸ περιεχόμενον τοῦ τεύχους τούτου ἀποτελεῖ ἀξιόλογον συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας γερμανικῆς θεολογίας.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

W. Visser't Hooft und J. Oldham, Die Kirche und ihr Dienst in der Welt. 1937. Furche—Verlag. Berlin (σελ. 244).

Τὸ παρὸν ἔργον, ἀποτελοῦν τὸν 4 τὸμον τῶν ὑπὸ τοῦ Γραφείου ἐρευνῶν τοῦ Πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκδιδομένων μελετῶν (Kirche u. Welt, Studien u. Dokumente), περιέχει μελέτας ἀναφερομένας εἰς τὸ φλέγον σήμερον ζήτημα τῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κόσμον. Σύγκειται δὲ τοῦτο ἐκ δύο μερῶν, ὧν τὸ μὲν α', ὀφειλόμενον εἰς τὸν ἀλαμον τοῦ γνωστοῦ βαρτανικοῦ θεολόγου W. Visser't Hooft, γενικοῦ γραμματέως τοῦ παγκοσμίου συνδέσμου χριστιανῶν σπουδαστῶν, καὶ ἐπιγραφόμενον Die Kirche und die Kirchen (17—93), πραγματεύεται περὶ τῆς ἐν ταῖς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαις δεσποζούσης ἐννοίας τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ περὶ τῆς Ἐκκλησίας ὡς οἰκουμενικῆς κοινωνίας, ἐν δὲ τῷ β', συντεταγμένῳ ὑπὸ τοῦ J. Oldham, Γ. Γραμματέως τοῦ διεθνοῦς ἱεραποστολικοῦ συμβουλίου καὶ προέδρου τοῦ τμήματος τῶν ἐρευνῶν τοῦ Πρακτικοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ἐπιγραφόμενῳ Der Dienst der Kirche (94—244), ἐξετάζονται διὰ μακρῶν τὰ καθήκοντα καὶ αἱ σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κόσμον. Αἱ μελέται αὗται, χαρακτηριζόμεναι τοῦτο μὲν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς μέχρι τοῦδε οἰκουμενικῆς συζητήσεως ἐπὶ τῶν προβλημάτων τοῦ Πρακτικοῦ χριστιανισμοῦ, τοῦτο δὲ ὡς ἀπαρχὴ νέας τριαύτης συζητήσεως, εἶναι ἀξιοσπούδαστοι μάλιστα ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ, ἣτις διακρίνεται, πρὸς τοὺς ἄλλοις, καὶ διὰ τὴν προθυμίαν συμπάσης τῆς Χριστιανωσύνης πρὸς συνεργασίαν ἐν τῷ ἀγῶνι ὑπὲρ τῶν χριστιανικῶν ἰδανικῶν. Σημειωτέον, ὅτι τὸ τεῦχος τοῦτο ἐξεδόθη καὶ ἀγγλιστί.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Kirche, Staat und Mensch, ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον

ἐξεδόθη πρὸ δύο ἐτῶν ὑπὸ τοῦ «Γραφείου ἐρευνῶν τοῦ Οἴκουμενικοῦ συμβουλίου τοῦ Πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ» ὀγκῶδες τεῦχος (ἐκ σελ. 400) περιέχον τὴν ῥωσικὴν ὀρθόδοξον συμβολὴν εἰς τὸ φλέγον σήμερον πρόβλημα «Ἐκκλησία, κράτος ἄνθρωπος». Οἱ ἔχοντες ἐνταῦθα τὸν λόγον ῥῶσοι διακεκριμένοι ἐπιστήμονες, θεολόγοι καὶ φιλόσοφοι, ἀνήκουσι εἰς τὸ ἐν Παρισίοις πνευματικὸν κέντρον, μεθ' οὗ συνδέεται στενῶς καὶ ὁ Γερμανοελβετὸς θεολόγος Fr Lieb, ὡς καθηγητὴς ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βασιλείας. Ὁ μὲν N. Alexejev παρέχει εἰκόνα ζωηρὰν τῆς στενῆς ἀλληλεπιδράσεως Ἐκκλησίας καὶ κράτους ἐν Ῥωσσίᾳ κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν περίοδον (5—54) καὶ περαιτέρω πραγματεύεται περὶ τῆς μαρξιστικῆς ἀνθρωπολογίας (152—174), ὁ δὲ G Fedotov ἀσχολεῖται περὶ τὸ θέμα «βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ ἱστορία» (55—77), ὁ Kartaschov ἐξετάζει τὸ ζήτημα «ἐκκλησία καὶ κράτος» (78—102), ὁ B. Vyscheslavzen πραγματεύεται περὶ μαρξισμοῦ, κομμουνισμοῦ καὶ ὀλοκληρωτικοῦ κράτους (103—151), καὶ περὶ τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ πτώσει τῶν πρωτοπλάστων (295—314) καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ ἀνθρώπου (316—348), ὁ N. Berdjajev περὶ ἀνθρώπου (175—208), ὁμοίως καὶ ὁ S. Bulgakov 209—255), ὁ F. Lieb περὶ τῆς ἀνθρωπολογίας τοῦ Dostojewski (266—293) καὶ ὁ W. Zenkowsky περὶ τοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κακοῦ (349—393). Δεδομένης τῆς σπουδαιότητος τῶν ἐνταῦθα ἐξεταζομένων ζητημάτων καὶ τῆς ἐλλείψεως ὀρθοδόξων ἐργασιῶν ἐπ' αὐτῶν, καθίσταται πρόδηλος ἡ σημασία τῆς ῥωσικῆς ταύτης συμβολῆς, ἧς ἡ ἀξία ἐξετιμήθη δεόντως καὶ ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος γραφείου ἐρευνῶν τοῦ Πρακτικοῦ χριστιανισμοῦ.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Kirche, Volk und Staat, Stimmen aus der evangelischen Kirche zur Oxforder Weltkirchenkonferenz herausg. von Lic. Eug. Gerstenmaier. Furche-Verlag. Berlin. 1937 (σελ. 311).

Πρόκειται περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς συμβολῆς, ἣν εἰσήνεγκεν εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ πρὸ διετίας συγκροτηθέντος ἐν Ὁξφόρδῃ παγκοσμίου χριστιανικοῦ συνεδρίου τοῦ Πρακτικοῦ χριστιανισμοῦ ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ κεντρικοῦ θέματος αὐτοῦ «Ἐκκλησία, ἔθνος καὶ κράτος» ἡ γερμανικὴ προτεσταντικὴ θεολογία. Τὸν λόγον ἔχουσι ἐνταῦθα διακεκριμένοι γερμανικαὶ θεολογικαὶ (P. Althaus, J. Behm, M. Dibelius, H. D. Wendland, H. Schreiner, H. Gerber, Fr. Brunstäd κ. ἄ.) καὶ ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες (Th. Heckel, Frick, May κ. ἄ.), οἵτινες ἀσχολοῦνται ἐνταῦθα περὶ τὰ ἐπὶ μέρους θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως τοῦ εἰρημένου συνεδρίου. Ἡ ἀξία τῆς συμβολῆς ταύτης, ἧς προτάσσεται διαφωτιστικὸς πρόλογος τοῦ διεθυντοῦ τῶν ἐξωτερικῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων τῆς Γερμανικῆς Ἐδαγγελικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου Th. Heckel, ἀποδεικνύεται ἐπὶ τοσοῦτο μεῖζον, καθ' ὅσον δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ εἰς τὸ ἐν λόγω συνέδριον συμμετοχὴ τῆς Γερμανικῆς θεολογίας, ἧς ἡ ἀπουσία ἐγένετο λίαν αἰσθητὴ εἰς πάντα τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου, μάλιστα τὰ ἐξ Εὐρώπης. Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Die Kirche Christi und die Welt der Nationen. Τὸν τίτλον τοῦτον φέρει ἡ ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος Γραφείου ἐρευνῶν τοῦ Πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ σειρᾷ Kirche u. Welt, Studien u. Dokumente, ὡς 13 τεῦχος, ἐκδοθεῖσα (1938) συλλογὴ μελετημάτων μελλόντων νὰ ἀποτελέσωσι τὴν δάσιν νέας οἰκουμενικῆς συζητήσεως καὶ στρεφομένων περὶ τὰ ζητήματα τῆς στάσεως τῆς ἐκκλησίας ἔναντι τοῦ ἔθνους καὶ τῶν διεθνῶν σχέσεων. Μετὰ πρόλογον τοῦ προέδρου τοῦ τμήματος τῶν ἐρευνῶν τοῦ Πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ J. Oldham τὸν λόγον λαμβάνει πρῶτος ὁ λόρδος Lothian ὁμιλῶν περὶ τοῦ δαιμονικοῦ πνεύματος τοῦ σωβινισμοῦ (13—34), ἔπειτα ὁμιλεῖ ὁ διεθνολόγος καθηγητῆς Alfred Zimmern περὶ τῶν ἠθικῶν προϋποθέσεων τῆς διεθνούς τάξεως (35—36), ἔπειτα ὁ O. Gablenz περὶ τῶν ὕλικῶν δάσεων τῆς διεθνούς τάξεως (67—95), ἔπειτα ὁ γνωστός διεθνολόγος καθηγητῆς M. Huber περὶ τῶν διεθνῶν σχέσεων ἐξ ἐπόψεως χριστιανικῆς (96—136), ἀκολούθως ὁ J. F. Dulles ἐξετάζει τὸ πρόβλημα τῆς εἰρήνης ἐν τῷ δυναμικῷ κόσμῳ (137—160), ὁ δὲ V. A. Demant πραγματεύεται περὶ τῆς τραγωδίας τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς εἰρήνης (161—192), ὁ W. Menn περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς διεθνούς τάξεως (193—239), ὁ καθηγητῆς O. Piper περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης ἐξ ἐπόψεως χριστιανικῆς (230—276) καὶ τέλος ὁ καθηγητῆς Ch. Raven περὶ τῶν θρησκευτικῶν δάσεων τῆς εἰρηνοφιλίας (277—304). Ἡ σοβαρότης καὶ ἡ ἐπικαιρότης τῶν θεμάτων καὶ τὰ ὄνόματα τῶν συγγραφέων εἶναι ἱκανὰ πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ζωηροῦ διαφέροντος, ὅπερ διεγείρει καὶ τὸ πνευματικὸν τοῦτο συμπόσιον. Ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἄξια εἶναι τὰ μελετήματα τῶν καθηγητῶν Zimmern, Huber καὶ Piper.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

W. Paton, Das Christentum im Ringen des Ostens. Verlag von Huber und Co, Frauenfeld u. Leipzig. 1938 (σ. 211).

Τὸ βιβλίον τοῦτο σύγκειται ἐκ δύο μερῶν, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τῶν ὁποίων ἐκτίθενται προσωπικαὶ ἐντυπώσεις τοῦ συγγραφέως, γραμματέως τοῦ διεθνούς ἱεραποστολικοῦ συμβουλίου καὶ ἐκδότου τῆς «Διεθνούς ἱεραποστολικῆς ἐπιθεωρήσεως», ἐκ προσφάτου ἐπισκέψεως αὐτοῦ ἀνὰ τὰ εὐρέα πεδία τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως, ὅσα εἶναι ἡ Ἰαπωνία, ἡ Κίνα, αἱ Ἰνδίαὶ καὶ ἡ Ἑγγύς Ἀνατολή (17—122), ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ διατυπῶνται στοχασμοὶ αὐτοῦ περὶ εὐαγγελίου καὶ τῆς νέας ἐποχῆς, περὶ ἐκκλησίας, κράτους καὶ ἔθνους, περὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὴν κοινωνίαν, περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς μαρτυρίας τῆς ἐκκλησίας καὶ περὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν κοινωνίαν, περὶ ζητημάτων δηλ. ἅτινα ἀπετέλεσαν τὰ θέματα τῶν συζητήσεων δύο προσφάτων παγκοσμίων χριστιανικῶν συνεδρίων, τοῦ Πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Ὁξφόρδῃ (1937) καὶ τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἐν Μαδρὰς (1938). Ἰδιαιτέτως ἐνδιαφέρουσι τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην αἱ ἐκ τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς ἐντυπώσεις τοῦ συγγραφέως.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Kirche und Welt in ökumenischer Sicht. Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἐξεδόθησαν γερμανιστὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Γενεύῃ ἔδρουόντος Γραφείου ἔρευνῶν τοῦ Πρακτικοῦ χριστιανισμοῦ τὰ ἀρχικῶς ἀγγλιστὶ ἐκδοθέντα πρακτικὰ τοῦ ἐν Ὁξφόρδῃ πρὸ δύο ἐτῶν συνελθόντος παγκοσμίου χριστιανικοῦ συνεδρίου περὶ ἐκκλησίας, ἔθνους καὶ κράτους. Προτάσσεται μακρὰ εἰσαγωγή τοῦ προέδρου τῆς ἐπὶ τῶν ἔρευνῶν ἐπιτροπείας Dr J. Oldham ἀναφερομένη εἰς τὴν σημασίαν, εἰς τὴν ἰδέαν καὶ προπαρασκευήν, εἰς τὸ λατρευτικὸν μέρος, εἰς τὴν ἐργασίαν, τὰς προσφωνήσεις τοῦ συνεδρίου καὶ κατακλεισμένη δι' ἐνατενίσσεως πρὸς τὸ μέλλον (σελ. 11-50). Ἐπειτα παρατίθενται τὰ κείμενα τῶν εἰσηγήσεων τῶν τμημάτων τοῦ συνεδρίου ἀναφερομένων α) εἰς τὴν σχέσιν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν (51—115), β) εἰς τὴν σχέσιν ἐκκλησίας καὶ κράτους (116—157), γ) εἰς τὴν σχέσιν ἐκκλησίας, κράτους καὶ ἔθνους πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν (158—199), δ) εἰς τὴν σχέσιν ἐκκλησίας, κράτους καὶ ἔθνους πρὸς τὴν ἀγωγήν τῆς νεολαίας (200—238) καὶ ε') εἰς τὴν σχέσιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν κόσμον τῶν ἐθνῶν (239—259) Ἐπακολουθοῦσι τὸ πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας διάγγελμα τοῦ συνεδρίου (260—266), αἱ ἀποφάσεις καὶ τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ (267—279) καὶ ἔπειτα παρατίθεται κατάλογος τῶν ὀνομάτων τοῦ προεδρίου, τῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀντιπροσωπευθεισῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐπὶ μέρος μελῶν τοῦ συνεδρίου καὶ ἡ σχετικὴ πρὸς τὸ συνέδριον βιβλιογραφία (280—302), ὡς καὶ πῖναξ τῶν περιεχομένων (303—307).

Ἡ σοβαρότης τῶν ἐν τῷ εἰρημένῳ συνεδρίῳ συζητηθέντων καὶ ἀνωτέρω δηλωθέντων θεμάτων καὶ ἡ εἰς αὐτὸ συμμετοχὴ καὶ ἀνδρῶν εἰδικωτάτων καθιστῶσι προφανῆ τὴν σπουδαιότητα τοῦ παρόντος διδλίου, οὗτινος τὸ περιεχόμενον θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ γνωστὸν εἰς εὐρυτέρους κύκλους τῆς χριστιανωσύνης. Εὐκταία δὲ θὰ ἦτο καὶ ἡ εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασις αὐτοῦ.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

N. E h r e n s t r ö m, Christian faith and the modern State. An oecumenical approach. London 1937 (σ. 204).

Τὸ βιβλίον τοῦτο, ἔργον ἐν τοῦ ἐτέρου τῶν διευθυντῶν τοῦ γραφείου ἔρευνῶν τοῦ Πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ δημοσιευθὲν ὡς προπαρασκευαστικὴ συμβολὴ διὰ τὸ ἐν Ὁξφόρδῃ συνελθόν πρὸ δύο ἐτῶν παγκόσμιον χριστιανικὸν συνέδριον, γενικὸν θέμα τοῦ ὁποίου ἦτο «Κράτος, ἔθνος καὶ ἐκκλησία», σύγκειται ἐκ 10 κεφαλαίων. Ἐν τῷ α' κεφ. ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν ἀξιώσεων τοῦ νέου κράτους (9—17), ἐν τῷ β' περὶ τῆς γενικῆς χριστιανικῆς ἐπόψεως περὶ κράτους ἐπὶ τῇ θάσει οἴκου· μενικῆς συζητήσεως (18—32), ἐν τῷ γ' περὶ τῶν διαφορῶν μεθόδων προσεγγίσεως (33—40), ἐν τῷ δ' περὶ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἐπόψεως περὶ κράτους (41—56), ἐν τῷ ε' περὶ τῆς ὀρθοδόξου ἐπόψεως (66—77), ἐν τῷ ς' περὶ τῶν ἀγγλικῶν θεωριῶν περὶ κράτους (78—97), ἐν τῷ ζ' περὶ τῆς προτεσταντικῆς διδασκαλίας περὶ κοινωνικῶν θεσμῶν

(orders) (98—141), ἐν τῷ η' περὶ τῆς λουθηρανικῆς ἐπόψεως περὶ κράτους (142—174), ἐν τῷ θ' περὶ τῆς καλβινικῆς ἐπόψεως περὶ κράτους (175—210) καὶ ἐν τῷ ι' περὶ τῶν λειτουργιῶν καὶ ὁρίων τοῦ κράτους (211—235). Ἐπισυνάπτεται βιβλιογραφία καὶ πίναξ τῶν περιεχομένων (236—240). Ὁ συγγραφεὺς, μὴ ἀγνοῶν τὰς δυσχερείας, εἰς ἃς ὑπόκειται σαφῆς καὶ κατηγορηματικῆ ἀπάντησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος «ἐκκλησία καὶ κράτος» ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, ἀναγκάζεται ἐν τῷ ε' κεφαλαίῳ τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου νὰ στηριχθῆ εἰς τὰ ἐν τῇ συλλογῇ «Die Kirche und des Staatsproblem in der Gegenwart» περιληφθέντα σχετικὰ ἄρθρα τῶν Ῥώσων λογίων Fedotov καὶ Vyscheslav-schev καὶ τοῦ Βουλγάρου θεολόγου Zankov καὶ εἰς τὰ ἔργα τοῦ γνωστοῦ Ῥώσου φιλοσόφου Berdjajev, ὧν πάντων εἶναι προφανῆς ἡ ἀνεπάρκεια πρὸς συγκρότησιν ἐνιαίας ὀρθοδόξου ἀντιλήψεως περὶ τῆς σχέσεως ἐκκλησίας καὶ κράτους, ἐὰν εἶναι τοῦτο εὐκολόν, ἔστω καὶ ἂν προστεθῆ εἰς αὐτὰ ἡ ὑπάρχουσα λοιπὴ ὀρθόδοξος φιλολογία ἐπὶ τοῦ ζητήματος.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Theologische Literaturzeitung. Monatschrift für das gesamte Gebiet der Theologie und Religionswissenschaft (Hinrichs Verlag, Leipzig).

ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐκδίδεται ἀπὸ 1 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. τὸ γνωστόν γερμανικὸν θεολογικὸν περιοδικὸν τὸ πρὸ 64 ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Schünger καὶ τοῦ Harnack ἰδρυθέν, οὗ τὴν διεύθυνσιν ἀνέλαβε νῦν ὁ H. Opitz ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ θρησκευτολόγου Mensching. Ἐκαστον τεύχος περιέχει 48 στήλας (24 σελίδας). Αἱ βιβλιοκρισίαι κατατάσσονται ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου αὐτῶν. Ὡς παράρτητα τοῦ περιοδικοῦ τούτου συνεχίζεται καὶ τὸ δις τοῦ ἔτους ἐκδιδόμενον **βιβλιογραφικὸν παράρτημα** τῆς ThLZ, περιέχον σύμπασαν τὴν θεολογικὴν βιβλιογραφίαν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἑλληνικῆς, ἧς ἡ σύνταξις ἔχει ἀνατεθῆ ἀπὸ τοῦ 1929 εἰς τὸν ὑποφαινόμενον. Οὐδεμίᾳ ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι καὶ ὑπὸ τὴν νέαν μορφήν καὶ διεύθυνσιν τὸ πεφημισμένον περιοδικὸν θέλει ἐξακολουθήσει ἐπαξίως τὰς παραδόσεις αὐτοῦ. Ἡ ἐτησία αὐτοῦ συνδρομὴ, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ παραρτήματος, εἶναι M. 45.

Π. Ι. Μ.